

י"ד בסיון, התשפ"ה
10/06/2025
אסמכתא : 77528825
חוזר מס' : 239/2025

לכבוד
מנהלות האֶחִיּוֹת במערך האשפוז
מנהלות האֶחִיּוֹת במערך הקהילה
ראשי וראשות חוג, מנהלי ומנהלות בתי ספר לאֶחִיּוֹת

ניהול הטיפול התרופתי

חוזר זה מעדכן ומבטל את חוזר מינהל הסיעוד מספר 117/16 בנושא: ניהול הטיפול התרופתי-עדכון 2016

רקע

מתן תרופות הינו חלק מהתהליך הטיפולי ומחייב עבודה על פי סטנדרטים בכדי לשמור על בטיחות המטופל.

לאחים ואחיות תפקיד חשוב בשמירה על בטיחות המטופל בתהליך מתן הטיפול התרופתי. על כן, נדרש להבטיח מתן טיפול תרופתי שיטתי, על פי עקרונות מקובלים ועל בסיס ידע וספרות מקצועית עדכנית ורלוונטית, תוך שימת דגש על בטיחות המטופל.

מטרה

הגדרת העקרונות והכללים למתן טיפול תרופתי בטוח

תאריך יישום ההנחייה: מיידי

אחריות ליישום: מנהלי ומנהלות האחיות במוסדות הרפואה באשפוז ובקהילה

חוזרים קשורים:

- חוזר מינהל הרפואה מס' 41/2013 בנושא: מתן תרופות בנות סיכון
- חוזר מנהל הסיעוד מס' 98/2013 בנושא: מתן תרופות על ידי אחיות מוסמכות מחוץ למוסד רפואי.
- קישור לרשימת תרופות "בנות סיכון" של ISMP מעודכנת לשנת 2018 הרשימה נועדה להבטיח כי מתן תרופות אלה תתבצע ברמת בטיחות מתאימה אשר תמנע נזק למטופל.
- חוזר המנהל הכללי מס' 9/2019 : אמות מידה לניהול רשומת מטופל במערכת הבריאות
- קובץ תרופות ללא מרשם OTC מעודכן לדצמבר 2016

הגדרות:

תרופות "בנות סיכון": תרופות "בנות סיכון" הן תרופות שעלולות לגרום נזק למטופל ללא קשר לדרך המתן, גם אם הן ניתנות ע"פ הכללים וההנחיות. מתן תרופה על ידי איש צוות אשר אינו מכיר את הוראות השימוש ואזהרות הבטיחות הקשורות לתרופה, הופך את התרופה ל"בת סיכון" גם אם מלכתחילה לא הוגדרה ככזו.

תרופות המחייבות בקרה כפולה: רשימת תרופות על פי החלטה של מנהל מוסד רפואי, שהוגדרו כמחייבות ביצוע בקרה כפולה ע"י שני אנשי צוות באופן בלתי תלוי (אחות, רופא, או רוקח).
Over the Counter - OTC: תרופה ללא מרשם/ הוראת רופא הניתנת באופן חד פעמי. החלטה ומתן של תרופות OTC הינה פעולת סיעוד המותרת לביצוע לאחים ואחיות מוסמכים שהוכשרו לכך, בכפוף לרשימת התרופות שהותרה על ידי משרד הבריאות ובהתאם לאישור מנהל רפואי בארגון.
PRN - Pro Re Nata - (SOS): הוראה רפואית למתן תרופה על פי הצורך ועל פי תנאים מוגדרים.

עקרונות ההנחיה:

- ההחלטה על טיפול תרופתי, שינוי מינון תרופתי והפסקת טיפול תרופתי, היא בסמכות הרופא או אחים ואחיות על פי רמת הכשרתם, במצבים ובגבולות שהותרו על פי דין.

הוראה לטיפול תרופתי:

א. הוראה בכתב:

ההוראה ברשומת המטופל תכלול: תאריך, שעת מתן, שם התכשיר, צורתו, מינון, תדירות, דרך מתן ובמידת הצורך הוראות מיוחדות למתן התרופה.

ב. הוראה PRN - Pro Re Nata (S.O.S):

ההוראה תכלול בנוסף לכתוב בסעיף א' – התוויה למתן, מרווח בין המנות ומינון יומי מירבי.

ג. הוראה רפואית בעל פה לטיפול תרופתי:

1. הוראה בעל פה תינתן רק במצב חירום רפואי, או במצב בו הרופא עסוק בהתערבות טיפולית דחופה ואין באפשרותו להפסיקה לשם תיעוד ההוראה או נבצר ממנו לרשום את ההוראה.
2. הוראה שניתנה בעל פה הינה חד פעמית - תתועד על ידי האח או האחיות ברשומת המטופל באותיות דפוס לטיניות, על פי פרטי ההוראה המפורטים בסעיף א' לרבות שם נותן ההוראה ותאשר בחותמת ובחתימה (בכפוף להוראות החתימה במוסד הרפואי) של נותן התרופה
3. הליך קבלת הוראה בעל פה יכלול:

- אימות הוראה ע"י קריאתה בקול רם (Read Back) שתכלול: שם התרופה, מינון, דרך המתן, שם מלא של המטופל ותעודת הזהות שלו
- תיעוד ההוראה בעל פה ברשומה הרפואית של המטופל
- רופא יאשר את ההוראה הרפואית ברשומת המטופל סמוך ככל הניתן למתן ההוראה
- 4. חל איסור על מתן הוראה בעל פה לטיפול בכימותרפיה

• מתן טיפול תרופתי:

פעולות מחייבות בהליך מתן תרופות על ידי אחים ואחיות מוסמכים:

- א. איש צוות המקבל הוראה למתן תרופה שאיננה מוכרת לו, יקפיד לקבל מידע אודות התרופה ממקור מידע אמין לפני המתן.
- ב. ויידוא תקינות ההוראה טרם מתן התרופה ובדיקה של מטופל אין רגישות או התוויות נגד לקבלת התרופה.
- ג. מתן תרופה יכלול אימות של הפרטים הבאים:
 - המטופל הנכון
 - התרופה הנכונה
 - המינון הנכון
 - הזמן והתדירות הנכונים
 - אופן מתן נכון
- ד. הדרכת המטופל אודות טיפול תרופתי ותיעוד ההדרכה
- ה. תיעוד המתן ברשומת המטופל בחתימה וחותמת (חתימה תתבצע עפ"י נהלי הארגון הרפואי) על ידי נותן התרופה בציון תאריך ושעת מתן
- ו. במידה והמטופל לא קיבל את הטיפול התרופתי - יש לתעד את הסיבה לאי מתן ולדווח על פי הצורך
- ז. תרופה תנתן אך ורק על ידי אח או אחות שהכינו אותה בעצמם.
- ח. תרופה אשר הוכנה על ידי רוקח/בבית המרקחת יכולה להינתן על ידי האח או האחות כל עוד מבוצע אימות מלא לפני מתן התרופה.

• מתן תרופות O.T.C.:

פעולות מחייבות בהליך מתן תרופות O.T.C. על ידי אחים ואחיות מוסמכים:

- א. הערכת מצב המטופל: אבחנה רפואית, גיל, משקל, רגישויות, טיפול תרופתי אחר
- ב. כתיבת הוראה למתן חד פעמי על פי העקרונות המפורטים בסעיף "הוראה בכתב"
- ג. הכנת התרופה, הדרכת אודות התרופה, מתן התרופה ותיעוד המתן
- ד. החלטה ומתן לתרופת OTC יתבצעו על ידי אחים ואחיות מוסמכים אשר כתבו את ההוראה בלבד

• מתן תרופות בנות סיכון:

מתן תרופות בנות סיכון מחייב תשומת לב מיוחדת בכל אחד מהשלבים של הכנה ומתן התרופה

• **בקרה כפולה:**

- א. בתרופות בהן קיימת החלטה מוסדית לבצע בקרה כפולה – הבקרה תתבצע על ידי שני אנשי צוות באופן נפרד, החל משלב בדיקת ההתאמה להוראה הרפואית ועד לשלב זיהוי המטופל ומתן התרופה.
- ב. מתן התרופה והבקרה יתועדו ברשומת המטופל בחתימה של שני אנשי הצוות.

• **תרופות שהובאו ע"י מטופל מהבית:**

- א. במקרים מיוחדים, ניתן להביא תרופות מהבית לצורך שמירה על רצף טיפולי ובהתאם לנהלי המוסד.
- ב. התרופות יאוחסנו בהתאם לנהלי משרד הבריאות ונוהל מוסדי וינתנו אך ורק למטופל עצמו.
- ג. בעת השיחרור, יוחזרו התרופות האישיות למטופל.

• **נטילה עצמית של תרופות במסגרת אשפוז:**

נטילה עצמית של תרופות תתבצע בתנאים הבאים:

- א. אומדן יכולתו והבנתו של מטופל לנטילה עצמית של תרופות יתבצע סמוך להחלטה ובהתאם למצבו של מטופל
- ב. החלטה על נטילה עצמית של תרופות בסמכות רופא/אחות מומחית
- ג. אומדן חוזר ליכולתו והבנתו של מטופל לנטילה עצמית של תרופות יתבצע בכל שינוי במצבו של המטופל
- ד. האחים והאחיות המוסמכים יתעדו ברשומה הרפואית של המטופל את אומדן יכולתו, הבנתו והסכמתו של המטופל לעניין נטילה עצמית של התרופה
- ה. נטילת התרופה על ידי המטופל תתועד ברשומה הרפואית

• **הוראות לנטילה עצמית של טיפול תרופתי לחולים בביתם, באמצעות עזרי תקשורת (טלפון/דואר**

אלקטרוני וכדומה):

קיימת אפשרות למסירת הוראות לטיפול תרופתי באמצעות עזרי תקשורת, למטופלים הנוטלים טיפול תרופתי ומבצעים בדיקות מעקב באופן עצמאי.

ההוראות תימסרנה על ידי רופא/אחים ואחיות מוסמכים ותתבצע בתנאים הבאים:

- א. הסכמת המטופל/אפוטרופוס בכתב לקבלת הוראות לטיפול תרופתי באמצעות כלי התקשורת הנבחר, לרבות דרכי אישור קבלת ההוראה.
- ב. במידת הצורך, קביעת מטפל עיקרי מוסכם על המטופל, לקבלת ההוראה.
- ג. רופא/ אחים ואחיות מוסמכים יאשרו את מסירת ההוראה ברשומת המטופל, בציון פרטי מקבל ההודעה, תאריך ושעה.

• תופעות חריגות:

במקרה של תופעות לוואי/תופעות חריגות יש ליידע את הרופא המטפל, לתעד ברשומה ולפעול על פי הנוהל במוסד הרפואי.

• מתן תרופות על ידי סטודנטים באחיות בתוכניות הכשרה בכל הרמות

- א. מתן הרשאה לסטודנטים להשתמש במחשב היחידה באמצעות קוד אישי, על פי מדיניות ונהלי המוסד הרפואי
- ב. הסטודנטים, לרבות אחים ואחיות מוסמכים במסלול הכשרה על בסיסית/מומחיות, יצינו ברשומות את מתן התרופה, בציון שם מלא של נותן התרופה ומעמדו כסטודנט לאחיות
- ג. ביצוע מתן התרופה על ידי סטודנט הינו באחריות מדריכים קליניים מורשים, אשר יאשרו את המתן בחתימתם, ברשומות הרפואיות.

• אירועים חריגים:

טעות וכמעט טעות עלולים להתרחש בכל אחד משלבי מתן הטיפול התרופתי. בכל טעות יש להפסיק את הטיפול, לבצע הערכת מצב למטופל, לדווח לרופא ולאחות האחראית ולדווח על פי נוהל מוסדי ונהלי משרד הבריאות.

• בקרה:

יש לבצע בקרה שנתית בנושא ניהול הטיפול התרופתי ולעקוב אחר תיקון ליקויים.

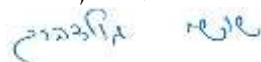
• הכשרה:

נדרש לבצע הכשרה ייעודית לניהול הטיפול התרופתי כתנאי מקדים להרשאה למתן טיפול תרופתי על ידי אחים ואחיות מוסמכים.

ההכשרה תכלול לפחות את הנושאים הבאים:

- א. הכרת סטנדרט ניהול הטיפול התרופתי
- ב. הכרת נוהל מוסדי לניהול הטיפול התרופתי
- ג. חשבון רוקחי
- ד. ידע תיאורטי אודות תרופות רלוונטיות למחלקה/יחידה
- ה. שימוש והתמצאות במאגרי מידע תרופתי בהתאם למדיניות המוסד הרפואי

בברכה,

ד"ר שושי גולדברג
אחות ראשית ארצית
וראשת מנהל האֶחִיּוֹת

רשימת תפוצה:

המנהל הכללי

המשנה למנהל הכללי

הנהלה מורחבת

יו"ר הסתדרות האחים והאחיות בישראל

מנהלי בתי חולים

מנהלי אגפים רפואיים בקופות החולים

מנהלי מחוזות

קרפ"ר - צה"ל

קרפ"ר - שירות בתי הסוהר

קרפ"ר - משטרת ישראל

ראשי חוג לאֶחִיּוֹת

מנהלות בתי ספר לאֶחִיּוֹת